

Wat hebben kinderen vroegtijdig nodig om zichzelf volgens de eigen, unieke ontwikkellijn te ontplooien?

Voor de Smart Startpilot Goirle is de data-analyse afgerond en start het design thinking- proces. Voordat de design thinkers met elkaar om tafel gaan, is de onderzoeksvraag 'Hoe kun je op basis van kennis en ervaringen bepalen wat nodig is om kinderen in Goirle te laten starten op de basisschool zonder onderwijsachterstand?' verder aangescherpt.

Voor een goede onderzoeksvraag is de visie van drie betrokken bestuurders onmisbaar. Een ontmoeting tussen Carin Zandbergen (bestuurder Xpect Primair), Paul van Aanholt (bestuurder Edu-Ley) en Sander Pommé (regiodirecteur HumanKind Kinderopvang) over de vragen: welke factoren zijn van invloed op de ontwikkeling van kinderen en wat is nodig om het goede te doen in Goirle?

Waarom deze pilot?

Voordat we op zoek gaan naar de antwoorden op deze vragen, blikken we terug op het ontstaan van deze pilot. Vanuit het onderwijs in Goirle komen al enige tijd signalen over kinderen die met grote achterstanden op de basisschool beginnen, wat veel vragen oproept. Waarom hebben deze kinderen geen voor- en vroegschoolse educatie (VVE) gehad? Is er een relatie tussen het wel of niet gebruikmaken van kinderopvang en bepaalde problematiek binnen gezinnen? Waarom komen deze kinderen pas in beeld op vierjarige leeftijd, waar komen zij 'ineens' vandaan? Waarom verloopt de toeleiding niet goed?

Vragenlijsten

Om de kinderen en gezinnen in Goirle te helpen, werd de pilot Goirle gestart. Dit begon in 2020 met een onderzoek onder ouders met kinderen van 0 – 7 jaar. De uitkomst: het gaat eigenlijk wel goed met de kinderen in Goirle. Ook uit een CBS-data-analyse kwamen geen onderscheidende resultaten naar boven. Maar het zware onderbuikgevoel bleef (je zal dat ene kind maar zijn) en werd bevestigd tijdens de eerste coronaperiode met noodopvang voor kinderen in Goirle die het duidelijk wél lastig hadden. Kinderen met (risico's op) ontwikkelachterstanden en onveilige gezinssituaties. Een nieuw onderzoek volgde, ditmaal met een vragenlijst voor professionals: welke kwetsbare kinderen van 0 – 7 jaar kom je tegen in je werk en wat signaleer je bij hen?

Welke uitkomsten laat het data-onderzoek zien?

Dit laatste onderzoek leverde nieuwe informatie op en bracht 165 Goirlese kwetsbare kinderen van 0 – 7 jaar in beeld die onder meer vanwege taalbarrières, isolement of moeilijk gedrag (grote) achterstanden opliepen. Veel problemen waren gerelateerd aan armoede, geweld of (v)chtscheidingen. Het onderzoek maakte één ding duidelijk: als het niet goed gaat met kinderen, spelen er vaak op meerdere vlakken problemen thuis.

Hoe nu verder?

Met het onderzoek onder professionals is de data-analyse in Goirle afgerond. Wat overblijft zijn nog veel vragen en de onderzoeksvraag als basis voor het design thinking-proces. De visie van Carin Zandbergen, Paul van Aanholt en Sander Pommé is hierbij helpend. Zij geven aan wat kinderen en gezinnen in Goirle (al heel vroeg!) nodig hebben om een goede overstap naar het basisonderwijs te kunnen maken.

Beperkende factoren

Carin Zandbergen maakt meteen iets duidelijk: een onderwijsachterstand bestaat niet voor een vierjarig kind, want het heeft nog geen onderwijs genoten. Er is wél een ontwikkel-achterstand mogelijk als het gaat om taal- en leerrijkheid en sociaalemotionele aspecten. Voor Centerdata is het lastig om metingen te verrichten op 'ontwikkelachterstand'. Daarom adviseer ik om te meten op de beperkende factoren van een kind. Ieder kind heeft een eigen, unieke ontwikkellijijn die verstoord kan worden door beperkende factoren uit de omgeving. Als een kind bijvoorbeeld voor jongere broertjes en zusjes moet zorgen, komt het niet aan de eigen ontplooiing toe. Dáár begint de ongelijkheid.

Paul van Aanholt knikt instemmend: "Een ontwikkelingsrem heeft vaak te maken met deze kansenongelijkheid. Dit moeten we zo vroeg mogelijk signaleren, bijvoorbeeld bij de GGD en consultatiebureaus. Hoe eerder je een kind in beeld hebt, hoe eerder je op het goede moment de goede dingen kan doen." Sander Pommé: "Dat geloof ik ook. Zorg dat je de beperkende factoren voor kinderen kent en maak vindplaatsen om deze kansenongelijkheid eerder op te sporen."

Beweging naar voren

Paul. "Om kansenongelijkheid in beeld te krijgen, moeten we de beweging naar voren maken. Instanties moeten beter bereikbaar en benaderbaar zijn voor ouders, zodat er meer verbinding, contact en samenwerking ontstaat. Breng daarnaast met data in beeld wat een wijk nodig heeft en waar de behoeften liggen. Zorg ook voor de juiste voorzieningen en samenwerkingen tussen organisaties, zodat je ook meteen kan doorpakken in het belang van de gezinnen. We missen lef en doorzettingskracht, ook in de politiek. Stop met praten, ga gewoon het goede doen."

Carin: "En laten we ook die AVG-schotjes weghalen. Hoe kan het dat een kind vanuit de kinderopvang op onze basisschool terechtkomt en wij pas na anderhalf jaar merken dat het een taalontwikkelingsstoornis (TOS) heeft? Waarom hebben de GGD en kinderopvang geen TOS-specialisten? We moeten elkaars kennis benutten, meer specialisme toevoegen aan de samenwerkingen en voor veel betere overdrachten zorgen."

Nabijheid voorzieningen

Volgens de bestuurders moeten alle kinderen zo vroeg mogelijk in beeld komen: het liefst al met min negen maanden, dus nog vóór de geboorte. Ook tijdens de kraamperiode en bij de voor- en vroegschoolse opvang liggen genoeg kansen om signalen van kwetsbaarheid tijdig op te vangen.

"Daarom is kinderopvang en nabijheid van deze voorzieningen ook zo belangrijk", zegt Sander. "Géén kinderopvang aan de andere kant van de stad of het dorp, maar op strategische plekken in de buurt. Ook moeten we de toegevoegde waarde van opvang delen. Als kinderen van 0 – 4 jaar opgroeien in een taal-, leer- en spelarme thuisomgeving zonder contact met andere kinderen, lopen ze vaak een grote ontwikkelachterstand op."

Betrek de ouders

Als je echt het verschil wil maken, moet je zo snel mogelijk dichtbij de kinderen en gezinnen staan, vinden de bestuurders. Daarbij is niet alleen een focus op de kinderen nodig, maar vooral ook op de ouders. Alleen vanuit die ingang kun je de omstandigheden van kinderen veranderen. “We werken momenteel aan een nieuwe wet funderend onderwijs, waarbij we kinderen van 0 – 14 jaar van dichtbij gaan volgen en met belastinggeld een (voorschoolse) taal- en leerrijke plek willen bieden”, deelt Carin.

“In die ontwikkelingen moeten we ouders meenemen” vindt Paul “ wat we nodig hebben is een goed fundament voor alle kinderen. Betrek dus alle partijen die ondersteunend zijn voor dat fundament en doe dat zo snel als mogelijk. Dat is dus niet alleen het onderwijs maar ook het consultatiebureau , jeugdzorg , de opvang enz. Zorg dat je met de ouders in gesprek komt.

“Het is inderdaad van belang om ouders te betrekken”, vindt ook Sander. “De omgeving bepaalt of er een rem op de ontwikkelingsmogelijkheden van een kind zit. Als je een tomatenplant in de woestijn neerzet, gaat die niet groeien, ook al is de plant nog zo sterk. We moeten de omgeving van een kind veranderen om het kind te laten groeien.”

Leren van elkaar

Bij het versterken van de omgeving kunnen ouders veel van elkaar leren. De bestuurders willen vooral moeders een hoofdrol geven bij het verbeteren van de ontwikkelkansen van kinderen en adviseren hen ook mee te nemen in het designproces. “Veel moeders moeten ook af van het idee dat het not done is om fulltime te werken en je kind naar de opvang te brengen. Het is juist heel goed om een kind meerdere dagen per week een taal- en leerrijke omgeving aan te bieden. Ook is groepsvorming vanaf twee jaar belangrijk voor het socialisatieproces”, aldus Carin.

Niet alleen ouders kunnen onderling veel van elkaar leren, maar ook kinderen. Carin pleit daarom voor opvanglocaties en scholen met een goede mix van kinderen uit kansrijke en -arme gezinnen. “De ideale mix heb je met een 70/30-verhouding, waarbij kwetsbare kinderen zich kunnen optrekken aan andere kinderen. Ook als het om taalontwikkeling gaat, helpen kinderen elkaar verder. Geef een kind een leeftijdsgenoot als taalmaatje: een negenjarige die met een negenjarige communiceert, niks beter dan dat.”

Eigen, unieke ontwikkellijn

Samengevat: om een kwetsbaar kind en gezin in Goirle te helpen, moeten we zo vroeg mogelijk in beeld krijgen welke factoren de ontwikkellijn van het kind remmen. Daarna is het van belang om de omgeving mee te nemen en aan te passen, om het kind kansengelijkheid te bieden. Ieder kind moet opgroeien in een leerrijke en veilige omgeving, waarin het de eigen ontwikkellijn kan volgen. “Daarbij moeten we niet alleen oog hebben voor kinderen aan de onderkant van het spectrum, maar bijvoorbeeld ook voor hoogbegaafde kinderen”, geeft Carin tenslotte aan. Paul: “Elk kind moet krijgen wat het nodig heeft: passend onderwijs en alle kansen op een goede en sterke ontwikkeling volgens de eigen, unieke leerlijn.” Het designproces begint medio juni met een startbijeenkomst.

Uitgangspunten voor het designproces

- Een onderwijsachterstand bestaat niet, wel een ontwikkelachterstand. De kans op een ontwikkelachterstand van een kind zien we vaak al van ver aankomen, zelfs al bij de zwangerschap als er sprake is van beperkende factoren.
- Een rem op de ontwikkelingsmogelijkheid heeft vaak te maken met kansenongelijkheid. Spoor kinderen daarom zo vroeg mogelijk op en creëer voldoende mogelijkheden om te spelen, leren en ontwikkelen.
- Kijk holistisch: als kinderen ingewikkeld gedrag laten zien, is er thuis vaak ook iets ingewikkelds aan de hand. Luister naar ouders: wat hebben zij nodig om de kansen van kinderen te vergroten?
- Zorg dat je de juiste indicatoren (beperkende factoren) boven tafel krijgt die de ontwikkeling van kinderen remmen.
- Hoe eerder je kinderen en gezinnen in beeld krijgt, hoe eerder je de goede dingen op de goede momenten kan doen. Kijk hierbij wat passend is voor ieder kind.
- Verander de omstandigheden waarin veel kwetsbare kinderen opgroeien (denk aan isolatie en taalarmoede).
- Zorg voor nabijheid van voorzieningen (zoals voor- en vroegschoolse educatie) en deel de toegevoegde waarde hiervan met ouders: het belang van een taal-, leer- en spelrijke omgeving, goede begeleiding en groepsvorming.
- Betrek niet alleen de kinderen, maar vooral ook de ouders: ga niet problematiseren, want dan haken veel ouders af.
- Bedenk oplossingen die kinderen en ouders blij maken, anders werkt het niet.
- Toon politieke lef en daadkracht en maak eindelijk een goede beweging naar voren.
- Maak het hele netwerk zo stevig dat er geen kinderen meer doorheen vallen.

